

Het verborgene onthuld

Samenvatting van inaugurele rede uitgesproken door dr. P.J. Slootweg bij het aanvaarden van het ambt van hoogleraar Klinische Pathologie aan het Universitair Medisch Centrum Sint Radboud te Nijmegen op vrijdag 11 november 2005.

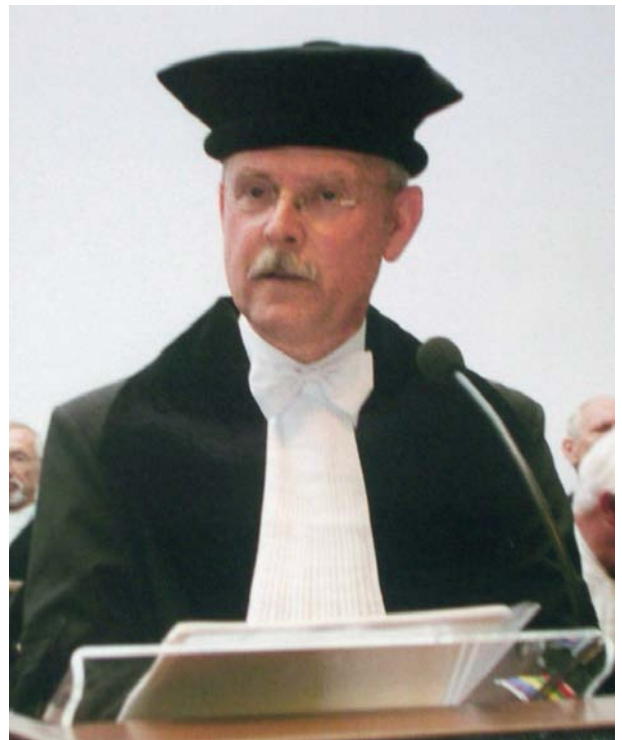
Slootweg PJ. Het verborgene onthuld
Ned Tijdschr Tandheelkd 2006; 113: 62-63

De naam van mijn leeropdracht en de daaraan verbonden leerstoel luidt: de klinische pathologie. Deze leerstoel maakt deel uit van de discipline pathologie die studie van ziekelijke veranderingen in cellen, weefsels en organen omvat. Binnen dit vakgebied richt de klinische pathologie zich ten behoeve van diagnostiek en/of therapie op de bestudering van uit patiënten verwijderd lichaamsmateriaal. Doel van dit onderzoek is het verkrijgen van informatie die mede bepalend is voor de diagnose en de behandeling van een individuele patiënt of, na overlijden, het verkrijgen van inzicht in het ziektebeloop en het ophelderen van eventuele diagnostische onduidelijkheden.

Wetenschappelijk onderzoek binnen de klinische pathologie vindt zijn inspiratie in deze diagnostische patiëntenzorg. Belangrijk hierin zijn de ontwikkeling, de validatie en de implementatie van nieuwe diagnostische methodieken. Inspectie met het blote oog en microscopisch onderzoek van in formaline gefixeerd en in paraffine ingebed materiaal vormen nog altijd de hoeksteen van het technologisch arsenaal. Zij volstaan voor de ruime meerderheid van de vraagstellingen. Dit laat onverlet dat deze aanpak niet altijd toereikend is. Soms moeten andere middelen te baat worden genomen om vanuit de kliniek gestelde vragen te beantwoorden. Laat ik dit illustreren met twee voorbeelden uit mijn eigen loopbaan.

Zoals velen in dit gehoor bekend is, heeft het plaveiselcelcarcinoom van het hoofd-halsgebied al vele jaren mijn bijzondere belangstelling. Per jaar worden in Nederland ongeveer 2.000 nieuwe patiënten gezien met dit aan de slijmvliezen van monden keelholte of strottenhoofd gelokaliseerde gezwel. Vaak krijgen zij ook longkanker. De vraag is dan of dit een nieuwe tumor is of dat we te doen hebben met een uitzaaiing van de mond-keeltumor naar de long. Destijds heb ik in Utrecht in samenwerking met Roel de Weger en Marcel Tilanus onderzocht of deze microscopisch identieke tumoren misschien verschillen in genetische veranderingen. Deze hypothese kon worden bevestigd en dit genetisch onderzoek is heden ten dage een waardevolle en frequent toegepaste standaardtechniek.

Mijn tweede voorbeeld ligt eveneens op het gebied van de hoofd-halsoncologie. Omdat het hoofd-halsplaveiselcelcarcinoom uitzaait naar de lymfeknopen in de hals, wordt ook bij patiënten bij wie geen uitzaaiingen in de hals werden gevonden

Prof. dr. P.J. Slootweg

zekerheidshalve toch in veel gevallen een deel van deze lymfeknopen verwijderd. Eigenlijk is deze ingreep overbodig en voor patiënten met uitzaaiingen is hij te beperkt. Om beter te kunnen voorspellen of een patiënt met een hoofd-halscarcinoom tumoruitzaaiingen in de lymfeknopen in de hals heeft, heb ik de afgelopen jaren samen met Frank Holstege in Utrecht onderzocht of ook in dit verband analyse van genetische veranderingen in de tumor zou kunnen leiden tot een betere voorspelling van het al dan niet aanwezig zijn van tumorpositieve lymfeknopen in de hals. We onderzochten het zogenaamde RNA-expressieprofiel. Bij een serie van ruim 100 patiënten met een tumor in de mond- of keelholte bleek dat er inderdaad een RNA-expressieprofiel met voorspellende waarde voor het al dan niet aanwezig zijn van uitzaaiingen in de halslymfeknopen kon worden geïdentificeerd.

Met deze voorbeelden heb ik u hopelijk een indruk gegeven van de waarde van moderne technologie bij het oplossen van actuele problemen bij de behandeling van een individuele patiënt.

Faciliterend voor onderzoek is de zorg voor een bank van normale en ziekelijk veranderde weefsels. Deze weefselbank bevat lichaamsmateriaal dat overblijft als de voor de diagnose of de behandeling van een patiënt vereiste bewerking is afgerond. Het is gecodeerd zodat de weefselbank voor gebruikers van het materiaal geen toegang tot persoonlijke gegevens biedt. Opslag van het lichaamsmateriaal in de bank gebeurt alleen indien de belanghebbende, de patiënt of zijn familie hiertegen geen bezwaar maakt. Om er zeker van te zijn dat de betrokkenen op de hoogte zijn van deze handelwijze en van de mogelijkheid om

hiertegen bezwaar aan te tekenen, is goede informatie aan patiënten wezenlijk.

Ten slotte is de klinische pathologie betrokken bij het onderwijs aan studenten in de geneeskunde, de tandheelkunde en de biomedische wetenschappen en bij diverse HBO-opleidingen op het gebied van de gezondheidszorg. Centraal in dit onderwijs staat de laesie als morfologisch substraat van ziekte en als illustratie voor pathofysiologische processen. Doelstelling van dit onderwijs is het wekken van inzicht in de relatie tussen (verstoorde) morfologie en (verstoorde) functie.

Het verband tussen afwijkende vorm en verstoorde functie is de rode draad in de taken van de klinisch patholoog, niet alleen op onderwijsgebied maar ook in de patiëntenzorg en het onderzoek.